

ȚARATUL VLAHO-BULGAR ȘI PUTERILE CRUCIADEI ÎN TIMPUL DOMNIEI ȚARULUI BORIL ASAN (1207-1218). De la conflict armat la colaborare politică și militară

Vasile Mărculeț

Cuvinte-cheie: Boril Asan, Henri I, Andrei II, Slav, Strez, Innocentius III, Țaratul Vlaho-Bulgar, Ungaria.

Domnia țarului Boril Asan (1207-1218) reprezintă un moment decisiv pentru evoluția raporturilor Țaratului Vlaho-Bulgar cu puterile catolice, susținătoare ale cruciadei, din centrul și sud-estul continentului. În condițiile presiunilor exercitate de un cadru internațional complex, acestea aveau să evolueze de la dispută politică și conflict armat la colaborare și alianță politico-militară. Din acest punct de vedere, în cadrul raporturilor Țaratului Vlaho-Bulgar cu puterile cruciadei, pot fi identificate două perioade distincte: a) 1208-1213/1214, o etapă conflictuală, marcată de tensiuni politice și confruntări armate; b) 1213/1214-1218, o etapă de colaborare, concretizată prin încadrarea statului Asăneștilor în concertul puterilor cruciadei.

Etapa conflictului cu puterile catolice (1208-1213/1214)

În momentul urcării pe tronul de la Târnova, a țarului Boril Asan (după 8 octombrie 1207), Țaratul Vlaho-Bulgar se afla angajat în conflict deschis cu statele cruciate din Peninsula Balcanică – Imperiul Latin de Constantinopol și Regatul de Thessalonica – și în relații tensionate cu Regatul Ungariei, Sfântul Scaun Apostolic și Serbia ortodoxă. Singurul vecin cu care statul Asăneștilor se afla în relații strânse erau cumanii nord-dunăreni, a căror colaborare militară îi asigura însă un spor de putere considerabil.

Situația externă era complicată de disputele din sânul propriei dinastii, dreptul la tron al noului țar fiind contestat de însemnați membri ai acesteia. Unul dintre aceștia, principele Slav, cunoscut și ca Alexios Slav, văr primar cu Boril, considerându-se mai îndreptățit să ocupe tronul, a refuzat să-l recunoască pe noul suveran. Slav, relatează Henri de Valenciennes, care-l numește *Esclas*, era „un

om de seamă care se lupta cu Burile (Boril - *n.n.*) și care era vărul lui bun – căci Burile zicea că ținutul pe care-l stăpânește *Esclas* trebuie să fie al lui, iar *Esclas* zicea altminteri și de aceea se luptau între ei, astfel încât adesea *Esclas* îl ataca și-i lua oameni și prieteni și castele” (Valenciennes 1882, § 546; Valenciennes 2015, § 546). În urma unor asemenea acțiuni, Slav a scos de sub autoritatea țarului de la Târnova un însemnat teritoriu situat în regiunile vestice ale munților Rodopi, unde a pus bazele unei stăpâniri autonome proprii cu centrul Tzepaina. Al doilea contestatar de seamă al lui Boril a fost însuși fratele său, Strez (Stratius, Stracius sau Strez). Potrivit relatării *Vieții Sfântului Sava*, Strez era un „bărbat nu mai puțin celebru prin cruzimea lui decât prin bravura sa. Boril temându-se ca acesta să nu-i răpească într-o zi domnia și viața, îl persecuta și căuta să-l piardă, ceea ce l-a silit în cele din urmă să-i ceară ajutor autocratului Serbiei, Ștefan (Ștefan II Nemanja - *n.n.*)”, care „l-a onorat ca pe un frate și i-a dat orașul Prociek (Prosakos-Prosek - *n.n.*) cu toate dependențele sale, cu titlu de uzufruct” (Légendes slaves 1858, 49). Principele vlaho-bulgar își asigura astfel propria stăpânire în Macedonia, cu reședința la Prosakos, pe Vardar.

Recunoașterea lui Ioniță Asan (1197-1207) ca „rex Blachorum et Bulgarorum” sau „rex totius Bulgariae et Blachiae” de către papa Innocentius III, în 1204, în schimbul unirii Bisericii Vlaho-Bulgare cu Biserica Romei, nu a fost în măsură să conducă la alinierea suveranului de la Târnova la tabăra puterilor catolice (Hurmuzaki 1887, 32, 48-50, nr. XXIII, XXXIV-XXXV; cf. Mărculeț 2008, 29-37). Incluziunea Țaratului Vlaho-Bulgar în *Commonwealth*-ul catolic de către țarul Ioniță Asan nu a contribuit câtuși de puțin la ameliorarea raporturilor cu puterile catolice. Dimpotrivă, ostilitatea arătată de cruciați țarului vlaho-bulgar, conjugată cu riposta acestuia, concretizată în ofensiva împotriva stăpânirilor latine din Peninsula Balcanică, au indus în ultima parte a domniei lui

Ioniță Asan, cuprinsă între 1204 și 1207, cu toate eforturile papalității de a reglementa situația, o neîntreruptă stare tensionată în raporturile dintre protagoniști. Ca urmare, în toată această perioadă, relațiile dintre Țaratul Vlaho-Bulgar și statele cruciate din Balcani au cunoscut, exclusiv, o componentă conflictuală (Mărculeț 2008, 33-37; Madgearu 2014, 125-149). Aceeași situație tensionată au înregistrat și relațiile Țaratului Vlaho-Bulgar cu Ungaria, generată de disputa pentru stăpânirea zonei Belgrad-Braničevo și pentru influență în Serbia. Pe acest fond, relațiile Târnovei cu Sfântul Scaun au cunoscut o deteriorare continuă, astfel că, la un moment dat, papa Innocentius III îl amenința pe Ioniță Asan că își expune statul unui atac conjugat al Imperiului Latin de Constantinopol, întărit cu forțe noi venite din Occident, și cu ajutorul Ungariei, dacă refuză încheierea păcii cu latinii (Hurmuzaki 1887, 54, nr. XXXVIII; Mălinaș 2001, 167).

Amenințările papale au rămas însă fără efect. Mai mult decât atât, la 14 aprilie 1205, la Adrianopolis (Edirne, acum în Turcia), Ioniță Asan, susținut de aliații săi, cumanii nord-dunăreni, avea să aplice cruciaților o înfrângere devastatoare, în urma căreia însuși Baudouin I (1204-1205), primul împărat latin al Constantinopolului, a fost făcut prizonier, murind ulterior în captivitatea vlaho-bulgară. Pe fondul incapacității militare a latinilor, în 1205-1207, țarul de la Târnovo a întreprins noi raiduri devastatoare împotriva stăpânirilor acestora din Thracia și Macedonia. De altfel, moartea lui, produsă la 8 octombrie 1207, survenea în condiții obscure, tocmai în timpul asedierii Thessaloniceului (cf. Akropolites 2007, 140; cf. Clari 1868, 85; Cf. Clari 1924, § 116; cf. Clari 2005, § 116; cf. Ville-Hardouin 1882, LXI, 276; cf. Villehardouin 2002, § 276).

Situația conflictuală dintre Țaratul Vlaho-Bulgar și puterile cruciadei a fost moștenită de succesorul lui Ioniță, nepotul său de soră, Boril Asan. Ca urmare, linia politică trasată de Ioniță Asan a fost urmată cu sfințenie de Boril, în prima jumătate a domniei lui, noul țar promovând o politică ostilă puterilor catolice și de alianță cu cumanii nord-dunăreni, inclusiv prin căsătoria cu văduva de această etnie a lui Ioniță Asan.

Încă de la începutul domniei, noul țar de la Târnovo a căutat să păstreze inițiativa militară în raporturile cu latinii, așa cum o impusese predecesorul său. În primăvara anului 1208, forțele

vlaho-bulgaro-cumane, comandate de Boril, își făceau apariția în Thracia. Vestea atacului vlaho-bulgaro-cuman sosea la Constantinopol la 25 mai, „într-o zi de Rusalii” (Valenciennes 1882, § 504; Valenciennes 2015, § 504).

În fața ofensivei vlaho-bulgaro-cumane, noul împărat latin, Henri I de Hainaut (1206-1216), și-a concentrat forțele la Selymbria (*Salembrie*). De aici, forțele cruciate, hărțuite neîntrerupt de contingente vlaho-bulgaro-cumane, s-au deplasat la Adrianopolis. Hotărât să preia inițiativa în conflictul cu vlaho-bulgarii, împăratul latin a decis să declanșeze o ofensivă de proporții împotriva Vlahiei. Acțiunea viza în egală măsură să acorde sprijin principelui vlaho-bulgar din regiunea Munților Rodopi, Slav, care emitea propriile pretenții la tronul țaratului (Valenciennes 1882, § 505; Valenciennes 2015, § 505). La momentul respectiv, acesta se afla în conflict cu Boril și pentru faptul că țarul de la Târnovo îi răpise unele teritorii (Valenciennes 1882, § 505; Valenciennes 2015, § 505; cf. Madgearu 2014, 153). În condițiile date, Slav se arăta a fi un aliat însemnat pentru împăratul Henri I. În consecință, în acțiunea de supunere a Țaratului Vlaho-Bulgar, împăratul latin a făcut din Slav principalul său candidat la tronul de la Târnovo, instalarea lui în fruntea statului Asăneștilor devenind unul din cele mai însemnate obiective politice ale sale, în raport cu statul Asăneștilor.

În fruntea forțelor proprii, Henri I a înaintat până la Beroe (Veria), la intrarea meridională a trecătorii Riș, din munții Stara Planina. Aici însă ofensiva latină a fost stopată. Un atac surpriză întreprins de un corp de oaste format din vlahi (*Blas*) asupra taberei forțelor cruciate le-a pus în derută. Însuși împăratul Henri I a fost în pericol să fie capturat. În urma loviturii primite, oastea latină, hărțuită de trupele țaratului vlaho-bulgar, s-a repliat spre Philippopolis (Plovdiv) (Valenciennes 1882, § 506-513; Valenciennes 2015, § 506-513).

Confruntarea decisivă dintre forțele latine și cele vlaho-bulgaro-cumane, a debutat la 31 iulie 1208 în apropierea cetății Philippopolis, prin câteva atacuri ale cavaleriei vlaho-bulgaro-cumane. Intenția vădită a acestora, dejucată însă de Henri I, era aceea de a atrage trupele acestuia într-o ambuscadă.

Din punct de vedere numeric, superioritatea aparține categoric aliaților vlaho-bulgaro-cumani. Potrivit lui Henri de Valenciennes, celor aproxi-

mativ 33.000 de oameni, grupați în 36 de corpuri de oaste (*batailles*), ai țarului de la Târnova, latinii le opuneau o forță formată din 15 corpuri de oaste propriie și trei corpuri de oaste formate din greci. Corpurile de oaste vlaho-bulgaro-cumane, susținute de Henri de Valenciennes, numărau câte 900 de cavaleriști, în timp ce cele latine doar câte 20 de cavaleri, cu excepția celui al împăratului, care număra 50 (Valenciennes 1882, § 543; Valenciennes 2015, § 543). Totalul forțelor latine au fost estimate de autorul amintit la circa 2.000 de oameni (Valenciennes 1882, § 521; Valenciennes 2015, § 521). Cifra avansată de cronicarul francez este însă mult prea mică, în opinia noastră, pentru a putea asigura atingerea ambițiosului obiectiv politic propus de Henri I, anume supunerea Țaratului Vlaho-Bulgar pe cale militară. Estimarea efectivelor latine propuse de Henri de Valenciennes este respinsă și de alți istorici. Spre exemplu, Ovidiu Cristea este de părere că „Boril ar fi avut nu mai puțin de 32.000 de oameni, în timp ce împăratul doar 15.000 și 3.000 de greci” (Cristea 2002, 251). Nu știm pe ce informații se bazează cifrele avansate de Ovidiu Cristea cu privire la efectivele forțelor latine, dar, deși sunt în totală contradicție cu cele transmise de Henri de Valenciennes, apar a fi mult mai verosimile.

În pofida manevrabilității și a numărului său, cavaleria ușoară vlaho-bulgaro-cumană s-a dovedit incapabilă să reziste puterii de izbire a cavalerilor apuseni. Înfrânte, forțele vlaho-bulgaro-cumane s-au văzut silite să bată în retragere (1 august 1208). Nici forțele latine victorioase nu au fost însă capabile să declanșeze o contraofensivă de mari proporții. Pentru a-și întări pozițiile obținute în Thracia apuseană, împăratul Henri I a recurs la diplomație, acționând, în primul rând, în direcția consolidării alianței cu Slav. În acest scop, de la Philippopolis, împăratul s-a deplasat la Kritzimos (*Crucemont*), unde Slav l-a recunoscut drept suzeran și i-a prestat omagiu. La rândul lui, Henri I a acceptat cererea principelui vlaho-bulgar de a-i da în căsătorie fiica (probabil una nelegitimă) (Vásáry 2005, 58; Arnold 2011, 50; Angelov 2011, 104). De asemenea, împăratul i-a acordat ca feudă teritoriul smuls statului Asăneștilor și i-a reconfirmat intențiile sale ferme de a-l instala pe tronul Țaratului Vlaho-Bulgar (*Blakie-le-Grant*) (Valenciennes 1882, § 545-548; Valenciennes 2015, § 545-548). Totodată, fratele împăratului, Eustacius (Eustache) de Hainaut, cu două corpuri de oaste, unul format din francezi, celălalt din greci din Adriano-

polis, a fost trimis alături de Slav. Fără îndoială, misiunea principală a principelui flamand a fost aceea de a-l ajuta pe noul aliat al împăratului în luptele cu adversarul său, Boril. Nu este însă exclus ca în plan secundar, Eustacius de Hainaut să fi avut și misiunea de a-l supraveghea pe potentatul vlaho-bulgar spre a împiedica vreo defectiune a acestuia. De la Kritzimos, împăratul a mers la Stenimachos (*Estanemach*), de unde a revenit apoi la Constantinopol (Valenciennes 1882, § 549; Valenciennes 2015, § 549). În toamna anului 1208, Slav însuși s-a deplasat la Selymbria, pentru a-și întâlni viitoarea soție. Căsătoria a avut loc la Constantinopol, în noiembrie (Valenciennes 1882, § 555-559; Valenciennes 2015, § 555-559). Foarte probabil, cu acest prilej, el a primit titlul de *despot*, pe care avea să-l dețină până la sfârșitul vieții (Akropolites 2007, 172; cf. Vásáry 2005, 58; cf. Arnold 2011, 50; cf. Angelov 2011, 104; cf. Lock 2013, 191). Cu acest titlu, el apare, de altfel, atât pe un *sigillion* emis în 1220 pentru Biserica Fecioarei *Speleotissa* din Melnik, cât și în completarea făcută în timpul domniei lui Ioan Asan II (1218-1241) la *Synodikonul țarului Boril*, din 1211 (Попруженко 1899, 68; Petkov 2008, 258, 478-481). Cu acest prilej, împăratul latin „îi donă Imperiul Bulgar ca fief lui Slav, seniorul de Tzepaina, ca dotă”, ceea ce, potrivit lui Filip Van Tricht, însemna că „Henri considera în egală măsură Imperiul Bulgar ca fiind supus suveranității sale” (Van Tricht 2000, 228-229).

În toamna anului 1208, profitând de angajarea lui Boril în luptele cu latinii, Ștefan II Nemanja (1196-cca 1228), marele jupan al Serbiei, a susținut acțiunea militară a principelui vlaho-bulgar Strez. Cu sprijinul militar al marelui jupan al Serbiei, Strez a deschis ostilitățile în vest smulgând Țaratului Vlaho-Bulgar teritoriile din Macedonia, cucerite de Ioniță Asan prin primăvara anului 1204. Regiunile cucerite au intrat sub stăpânirea lui Strez, adăugându-se celor din jurul cetății Prosakos, ceea ce i-a permis acestuia să pună bazele unei autonomii proprii, care ocupa un teritoriu cuprins, probabil, între Ochrida și râul Strymon (Struma). În scurt timp însă, potentatul vlaho-bulgar avea să abandoneze legăturile cu marele jupan al Serbiei și să treacă de partea principelui Epirului, Mihail I Comnenos Doukas (1204-1215) (Madgearu 2014, 157).

În cursul anului 1209, atât împăratul Henri I, cât și țarul Boril au acționat în vestul statelor proprii. Primul, și-a extins autoritatea asupra Reagatului

de Thessalonik și a Ducatului Athenei și Thebei, controlate de lombarzii nesupuși, iar al doilea l-a adus la ascultare pe principele Strez.

La 6 ianuarie 1209, Demetrios, fiul minor al defunctului rege Bonifacio de Monferrato și al reginei Maria-Margareta de Ungaria, a fost confirmat rege sub suzeranitatea împăratului Constantinopolului. Conte Oberto de Biandrate, *bailli* al regatului și regent, a fost determinat să-și cedeze prerogativele, regența fiind preluată de reginamamă (Valenciennes 1882, § 605-610; Valenciennes 2015, § 605-610; cf. Hendrickx 2012-2013, 218). A urmat apoi eliminarea puterii lombarzilor, care controlau regatul (Valenciennes 1882, § 611-687; Valenciennes 2015, § 611-687). Cu mare dificultate, forțele imperiale au preluat controlul asupra cetăților Serres și Christopolis, Platamonas, Kytros și Larissa (Valenciennes 1882, § 618-662; Valenciennes 2015, § 618-662). În timpul acestor dispute, apărătorii lombarzi ai castelului Serres au făcut apel la comandantul vlaho-bulgar de la Melnik, oferindu-i cedarea orașului în schimbul sprijinului acordat. Potrivit relatării lui Henri de Valenciennes, „cei din castel au trimis împuternicitului lui Boril (*Burille*), care era tare aprig. El stătea la Melnik (Menelic). Și-i spun împuternicitului să vină la Serres și, dacă aduce o ceată mare de oameni, castelul îi va fi predat și dat «căci castelanului mai mult îi place să-l aveți măria voastră decât împăratul»” (Valenciennes 1882, § 619; Valenciennes 2015, § 619). Înțelegerea dintre lombarzi și vlaho-bulgari a fost dejucată însă de grecii din cetate, care au deschis porțile forțelor imperiale. Referitor la această acțiune, Henri de Valenciennes relatează că în timp ce comandantul vlaho-bulgar „urma să pătrundă în castel cu toți oamenii lui, pe când se apropia năvalnic de castel, grecii din Serres îi vestiseră ziua în amiaza mare, cu încuviințarea tuturor, pe solii noștri care se aflau la Gyge, să vină la Serres când s-o înnopta și ei îi vor introduce în oraș. [...]. Solii noștri au venit și grecii i-au băgat în oraș fără zarvă” (Valenciennes 1882, § 620; Valenciennes 2015, § 620).

În mai 1209, în cadrul unui *parlement* întrunit la Ravenica, Geoffroy de Villehardouin, stăpânitorul Moreei, a recunoscut, la rândul său, suzeranitatea împăratului Henri I (Valenciennes 1882, § 670; Valenciennes 2015, § 670; cf. Hendrickx 2012-2013, 218). A urmat apoi, supunerea lombarzilor din Theba, Athena și Negroponte (Valenciennes 1882, § 671-686; Valenciennes 2015, § 671-686).

În timp ce în regiunile apusene ale teritoriilor stăpânite de latini se derulau evenimentele prezentate, Boril, consemnează Henri de Valenciennes, „se gătea să intre în ținutul împăratului cu mulți oameni” (Valenciennes 1882, § 686; Valenciennes 2015, § 686). În fața iminentului atac vlaho-bulgaro-cuman, împăratul Henri I „tare s-a osădit, dară totuși a zis că-i va ieși în întâmpinare” (Valenciennes 1882, § 687; Valenciennes 2015, § 687). Nu dispunem de informații care să ne permită să știm dacă amenințarea vlaho-bulgară s-a materializat în vreun fel sau nu în anul 1209. Dacă avem însă în vedere faptul că sursele păstrează o tăcere totală asupra acestui aspect, considerăm că, foarte probabil, măsurile militare întreprinse de împăratul latin, care „a trimis dară după oșteni, cavaleri, arbaletrieri și și-a chemat toată oastea” (Valenciennes 1882, § 687; Valenciennes 2015, § 687), îl vor fi determinat pe țarul de la Târnova ca, cel puțin, pentru moment, să renunțe la acțiunea plănuită.

În vara anului 1209, Henri I a obținut și supunerea principelui Epirului, Mihail I Comnenos Doukas, precum și pe cea a aliatului acestuia, principele vlaho-bulgar Strez, care i-au recunoscut suzeranitatea. Faptul este confirmat de însuși împăratul latin într-o scrisoare adresată, din Pergamon, „universis amicis suis”, datată de editorul său la 13 ianuarie 1212 și redactată recent de Filip van Tricht în 1213 (Recueil 1871, 531; Van Tricht 2001, I, 221-227). Referitor la supunerea celor doi, în scrisoarea imperială se precizează că „amândoi ne-au prestat sfântul jurământ de fidelitate (qui duo, licet nobis fidelitatis juramento sacramentum praestitissent)”, respectiv că „Mihail și Strez ne-au prestat jurământul (quater enim Michalitus et ter Stratus juramenta nobis praestiterunt)” (Recueil 1871, 531; Thesaurus, I, col. 821-822). Cu același prilej, în cadrul unui *parlement* desfășurat în iunie sau iulie 1209, la o mănăstire din apropierea Thessaloniceului, reprezentanții împăratului Henri I, Conon de Béthune și Pierre de Douai, și Mihail I Comnenos Doukas au decis întărirea alianței prin căsătoria lui Eustacius de Hainaut, fratele împăratului, cu fiica mai mare a principelui Epirului (Valenciennes 1882, § 694; Valenciennes 2015, § 694; Hendrickx 2012-2013, 219). În baza acestei înțelegeri, Mihail I promitea să-i ofere drept zestre fiicei sale a treia parte din teritoriul statului său și să vină în sprijinul împăratului în orice împrejurare. Deși căsătoria a fost celebrată imediat, transferul de teritoriu, promis ca zestre, nu a avut

loc niciodată (Valenciennes 1882, § 688-694; Valenciennes 2015, § 688-694; Innocentius III 1855, III, col. 353-354; cf. Van Tricht 2001, I, 232-238; cf. Van Tricht 2011, 242; cf. Osswald 2011, 43-44). La revenirea lui Henri I la Constantinopol, Eustacius de Hainatut rămânea unul din tutorii regelui minor al Thessalonikului (Osswald 2011, 43-44).

Aranjamentele diplomatice realizate de împăratul Henri I cu principele Epirului și cu Strez au fost parțial torpilate de Boril. Acesta a pătruns în Macedonia, de unde, foarte probabil, a alungat forțele sârbe și l-a adus la ascultare pe Strez, cu care s-a reconciliat. Formațiunea stăpânită de Strez își păstra autonomia. Faptul este confirmat de o informație dintr-un act din 1228, emis de împăratul Baudouin II al Constantinopolului, unde teritoriul fostei stăpâniri a potentatului vlaho-bulgar apare ca o țară (*terra*), „care a fost a lui Strez (qui fuit de Straces)” (Listine 1872, 402, nr. XXXI; cf. Jiriček 1876, 247). Principele vlaho-bulgar primea titlul de *sebastokrator*, cu care apare în *Synodikon-ul țarului Boril*, o confirmare certă a poziției și statutului său (Попруженко 1899, 68; Petkov 2008, 258).

Debutul anului 1211 aducea cu sine importante mutații în planul politicii interne și externe a Țaratului Vlaho-Bulgar. În februarie, Boril convoca la Târnova un sinod al Bisericii Vlaho-Bulgare. Desfășurat după tipicul și canoanele Bisericii bizantine, sinodul a condamnat erezia bogomilă. Hotărârile sale au fost cuprinse în lucrarea numită *Synodikon-ul țarului Boril*, redactat la 11 februarie 1211 (Попруженко 1899, 1-82; Petkov 2008, 250-261; cf. Божилов 1994, 71). Sinodul nu a pus în discuție scoaterea Bisericii Vlaho-Bulgare de sub obediența Romei. Menținerea unirii religioase cu Roma este confirmată de faptul că, doi ani mai târziu, la 18 aprilie 1213, Enciclica prin care papa Innocentius III îi convoca pe înalții prelați ai Bisericii Catolice la un conciliu ce urma să se desfășoare în noiembrie 1215, îi număra între destinatarii săi și pe Vasile, arhiepiscopul-primat al *Bulgariei și Blachiei* (Innocentius III 1855, III, col. 825).

Semnificația sinodului de la Târnova din februarie 2011 este dificil de sesizat. Unii istorici, precum Filip Van Tricht, au identificat în lupta lui Boril împotriva ereticilor bogomili „un alt factor de instabilitate internă” (Van Tricht 2001, II, 421). În opinia lui Alexandru Madgearu, convocarea sinodului pentru condamnarea ereziei bogomile „a pregătit a doua alianță a Bulgariei cu Imperiul

de la Niceea, care era reprezentantul ortodoxiei” (Madgearu 2014, 158). Nu este, de asemenea, exclus ca sinodul de condamnare a bogomilismului să se fi produs în contextul în care, potrivit afirmației cronicarului bizantin Georgios Akropolites, pe scena politică să-și fi făcut reparația Ioan Asan II, moștenitorul de drept al tronului de la Târnova, care, în urma uzurpării lui Boril, se văzuse silit să se refugieze în spațiul rus, care acum își revendica moștenirea. Referindu-se la acțiunea lui Ioan Asan II de a-și revendica tronul, Georgios Akropolites consemnează că atunci „când amintitul Boril a început să domnească ca împărat peste bulgari, Ioan, fiul lui Asan, fugind, se duse în țara rușilor. El a rămas acolo timp îndelungat și, strângând în jurul său mai mulți ruși din popor, pretinde moștenirea părintească. Și se luptă cu Boril și-l învinge și ajunge stăpân peste o parte deloc mică de țară. Boril intră în Târnova și, întărindu-se în lăuntru orașului, este asediat timp de șapte ani” (Akropolites 2007, 161).

Plecând de la aceste informații, unii autori au admis posibilitatea desfășurării unui război civil în cadrul Țaratului Vlaho-Bulgar, între Boril și Ioan Asan II, întins pe durata a șapte ani (Van Tricht 2001, II, 421; Lazăr 2015, 7-20). Alți istorici au opinat, în schimb, că în relatarea lui, cronicarul bizantin a comis o eroare, din acest punct de vedere, și că intervalul de timp de șapte ani ar trebui redus la șapte luni (Златарски 2007, 322-323; Божилов 1994, 73). O asemenea opinie împinge însă cu câțiva ani mai târziu reparația pe scena politică a Țaratului Vlaho-Bulgar a lui Ioan Asan II, în calitate de pretendent la tron.

Din punctul nostru de vedere, nu este exclus ca Georgios Akropolites să fi comasat în relatarea sa mai multe încercări ale lui Ioan Asan II de a ocupa tronul, prima, probabil, chiar la începutul anului 1211, la care face referire cronicarul bizantin. În acest context, este foarte posibil ca, spre a elimina un alt factor de instabilitate internă, reprezentat de erezia bogomililor, țarul vlaho-bulgar a procedat la anihilarea acesteia. În altă ordine de idei, sinodul de la Târnova, îndreptat împotriva bogomililor a putut constitui primul semnal transmis de Boril papalității cu privire la disponibilitatea pentru împăcare cu lumea catolică. O simplă parcurgere a evenimentelor internaționale ale momentului ne permite constatarea potrivit căreia, acțiunea țarului de la Târnova coincide cu perioada de debut a cruciadei declanșată de papalitate

împotriva ereziei albigense sau catare din sudul-vestul Franței (Languedoc), și aceasta o erezie dualistă ca și cea bogomilă. Asemenea constatare naște întrebarea dacă acest lucru a fost o simplă coincidență sau dacă nu cumva în mod intenționat suveranul vlaho-bulgar și-a pliat politica religioasă pe cea a Sfântului Scaun, sau, de ce nu, chiar mai mult, dacă nu cumva măsura a fost întreprinsă chiar la sugestia papalității?

Primăvara anului 1211 aducea constituirea celei de-a doua alianțe vlaho-bulgaro-niceene. Posibilitatea realizării alianței dintre Imperiul Grec de Niceea și Țaratul Vlaho-Bulgar, care-i implica și pe aliații acestuia, cumani nord-dunăreni, fusese anunțată de Theodoros I Laskaris (1205-1222), împăratul de la Niceea, încă de la sfârșitul anului 1207, într-o scrisoare adresată papei Innocentius III. Epistola împăratului de la Niceea nu s-a păstrat. Din scrisoarea de răspuns a suveranului pontif, din aprilie 1208, aflăm însă că Theodoros I amenința că, în cazul în care latinii vor refuza să încheie pace cu el, se va alia cu păgânii, respectiv, cu cumanii, și cu vlahii: „*alioquin cum alienigenis et paganis, quamvis invitus, pactum tamen inies contra eos, et associaberis Blachis, cum pacem quaesieris et iliam non valeas invenire*” (Innocentius III, 1855, II, col. 1.373).

La alianța vlaho-bulgaro-niceeană au aderat Mihail I Comnenos Doukas, principele Epirului, și sebastokratorul Strez, care au abandonat tabăra latină. În aceste circumstanțe, așa cum reiese din scrisoarea împăratului Henri I, din 13 ianuarie 1213, în primăvara anului 1211, Imperiul Latin de Constantinopol se confrunța cu patru adversari: în Asia Mică, cu împăratul Theodoros I Laskaris, de la Niceea, iar în Peninsula Balcanică cu țarul vlaho-bulgar, cu Boril, principele Mihail I Comnenos Doukas al Epirului și sebastokratorul Strez, din Macedonia. Referitor la această situație delicată a Imperiului Latin, în scrisoarea sa, împăratul Henri I le preciza destinatarilor: „Se cuvine să știți că imperiul nostru are patru inamici principali și puternici în mijlocul cărora ne aflăm, fiind expuși atacurilor lor constante și susținute și amenințărilor. Primul și cel mai vechi este Lascarus, care ține toată țara de dincolo de strâmtoarea Sfântul Gheorghe până spre Turcia [...]. De cealaltă parte, Burrillus [...]. În altă parte, în Regatul de Thessalonic, Michaelitius, trădătorul prea puternic, și Stratius, nepotul lui Ioniță” (Recueil 1871, 530-531).

Realizarea alianței cu Imperiul Grec de Niceea a constituit pentru Boril semnalul redeschiderii ostilităților împotriva latinilor. Deja în primăvara anului 1211, țarul de la Târnova trece la ofensivă și reia acțiunile militare împotriva acestora. La 4 aprilie, pe când se afla la Rousion, împăratul Henri I a primit vestea că Boril, cu „*maximo Commanorum et Bulgarorum et Blacorum exercitu*”, a ocupat o trecătoare în munți pentru a-l atrage într-o ambuscadă pe împăratul latin, care revenea în capitală însoțit doar de 60 de cavaleri (Recueil 1871, 531). Informată asupra prezenței forțelor vlaho-bulgaro-cumane în regiune, Henri I a mobilizat toate trupele garnizoanelor cetăților din zonă, în fruntea cărora s-a îndreptat împotriva adversarului. Aliații vlaho-bulgaro-cumani au evitat însă confruntarea cu latinii și s-au retras (Recueil 1871, 531).

Potrivit opiniilor unor istorici, răspunsul imediat al papalității la încheierea alianței vlaho-bulgaro-cumane și la redeschiderea ostilităților împotriva latinilor l-a constituit instalarea Ordinului militaro-călugăresc al Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, „cu misiunea de a-i combate pe cumani, aliații permanenți ai statului vlaho-bulgar” (Papacostea 1993, 30; cf. Achim 2008, 40-41; cf. Madgearu 2014, 159-160). În urma așezării Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, puterea de rezistență a Țaratului Vlaho-Bulgar, conchidea Șerban Papacostea, „a fost considerabil slăbită de lovitura administrată cumaniilor de cruciata instalată acum în cotul Carpaților. Prins între cleștele preconizat de papa Inocențiu III, statul Asăneștilor a fost silit, după câțiva ani de rezistență, să se incline și să se încadreze în sistemul de alianțe catolice constituit în sud-estul Europei sub patronajul papalității” (Papacostea 1993, 30). Concluzia formulată de Șerban Papacostea a fost acceptată și de alți istorici (Achim 2008, 41; Madgearu 2014, 160).

Pe aceeași linie se înscriu și alți istorici care de-a lungul timpului au încercat să pună în evidență marile succese ale Cavalerilor Teutoni, așezați în Țara Bârsei, împotriva cumaniilor din spațiul extracarpatic. Spre exemplu, într-un studiu consacrat pătrunderii catolicismului în Moldova, Ioan Ferentz conchidea că „după ocuparea ținutului dominat de Cetatea Crucii, cavalerii din Bârsa trec «Munții zăpezilor», ocupând Moldova până la Siret, iar din Muntenia părțile nordice, unde se întăresc bine împotriva cumaniilor” (Ferentz 1920, I, 149). Aceeași concluzie este reluată de autor un

deceniu mai târziu în monografia consacrată cumanilor, unde preciza că la scurt timp după așezarea în Țara Bârsei, Cavalerii Teutoni „trec «Munții zăpezilor», cum se numeau Carpații în documentele vremii, și cuceresc din Cumania Neagră partea de nord a Țării Românești, iar în Moldova, partea cuprinsă între Carpați și Siret, cucerire ratificată de regele Ungariei, care întinde, la 1222, granița muntenească a teritoriului teuton până la Dunăre” (Ferenț 1931, 63).

Fundamentul acestei teorii îl reprezintă conținutul câtorva acte papale emise de cancelaria pontificală la câțiva ani după alungarea Cavalerilor Teutoni din Țara Bârsei, de regele Andrei II, în 1225. La 26 aprilie 1231, într-o scrisoare adresată de papa Gregorius IX coregentului Ungariei, Bela, fiul regelui Andrei II, căruia îi cerea să restituie Cavalerilor Teutoni posesiunile retrase, pontiful roman preciza că, după prima împăcare survenită în urma primului conflict din 1220-1221, suveranul angevin le dăruise „și partea din Cumania care se află dincolo de Munții zăpezilor (ultra montes nivium). Însă, după ce magistrul și frații pomeniți au ridicat acolo o cetate foarte întărită, cumanii, speriați și supărați că li s-a luat puțința de a intra și de a ieși în Regatul Ungariei, strângând o mare mulțime de războinici, au năvălit asupra fraților sălășluiți acolo, dar cu ajutorul lui Dumnezeu au fost învinși și împrăștiați și, plini de teamă, au încetat de a mai năvăli și chiar unii dintre ei, predându-se zișilor frați, împreună cu soțiile și pruncii lor, s-au grăbit la harul botezului” (Hurmuzaki 1887, 122, nr. XCV; Urkundenbuch 1892, 51, nr. 59; DIR, C, I, 246, nr. 206; 16, nr. 7). Informația se regăsește în alte două scrisori ale suveranului pontif, având ca subiect aceeași cauză, adresate regelui Ungariei, la 30 aprilie 1231, și episcopului Iacobus de Preneste, legat papal în Ungaria, la 31 august 1232 (Hurmuzaki 1887, 118, 123, nr. XCI, XCVI; Urkundenbuch 1892, 53, 56, nr. 61, 65; DIR, C, I, 247, 257, nr. 208, 216; DRH, D, I, 18-19, nr. 8).

Discuția asupra acestui aspect a fost reluată succint într-o monografie de dată recentă, consacrată Asăneștilor, de Alexandru Madgearu. După ce admitea parțial concluziile formulate de Șerban Papacostea, fiind de acord cu faptul potrivit căruia Cavalerii Teutoni „au luat în stăpânire unele teritorii la sud de Carpați”, el emite rezerve cu privire la succesele deosebite înregistrate de călugării cavaleri împotriva cumanilor conchizând că „nu se cunoaște nimic despre luptele lor contra cumani-

nilor până la alungarea lor din 1225” (Madgearu 2014, 160).

Revenind la instalarea Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, principalele obiective ale misiunii lor au fost stipulate în actul de danie al regelui Andrei II din 7 mai 1211: întinderea Regatului Ungariei și apărarea hotarelor acestuia împotriva atacurilor cumanilor. Referitor la primul obiectiv, în diploma emisă, regele precizează că le-a donat călugărilor cavaleri Țara Bârsei „ca să o locuiască în pace și să o stăpânească slobod pe veci, pentru ca prin conviețuirea cu ei să se întindă regatul nostru” (Hurmuzaki 1887, 57, nr. XLI; Urkundenbuch 1892, 11, nr. 19; DIR, C, I, 150, 370, nr. 77). A doua direcție de acțiune a Cavalerilor Teutoni este la fel de clar exprimată într-o diplomă, în care se arată că aducerea lor în Țara Bârsei a avut drept scop „să apere regatul împotriva cumanilor (ad munimem regni contra Cumanos)” (Hurmuzaki 1887, 57, nr. XLI; Urkundenbuch 1892, 11, nr. 19; DIR, C, I, 150, 370, nr. 77).

Se pare însă că cumanii au ripostat imediat actului de forță al regalității maghiare. Într-o nouă diplomă, emisă după 7 mai 1212, prin care le reconfirma Cavalerilor Teutoni donația făcută, odată cu acordarea de noi privilegii, regele Ungariei sublinia faptul că aceștia „nu se tem să înfrunte pentru regat neconținutele năvăliri ale cumanilor, ca un scut neclintit înfruntând moartea în fiecare zi” (Hurmuzaki 1887, 58, nr. XLII; Urkundenbuch 1892, 14, nr. 22; DIR, C, I, 154, 371, nr. 82). Cu acest prilej, suveranul Ungariei preciza din nou în diploma emisă că le-a dăruit Țara Bârsei „pentru paza hotarelor (ad custodiendum confinium)” (Hurmuzaki 1887, 58, nr. XLII; Urkundenbuch 1892, 14, nr. 22; DIR, C, I, 154, 371, nr. 82). Potrivit unor istorici, tot acum regele Ungariei le-ar fi condat Cavalerilor Teutoni și cetatea Cruceburg sau Cruceburg (Kruczburg / Kreuzburg), „pe care pomeniții cruciați din Bârsa o clădiseră din nou (quod cruciferi de Borza de nuovo construxerant)” (Hurmuzaki 1887, 59, nr. XLIII; Urkundenbuch 1892, 14, nr. 22).

Nu știm cât de veridică este informația referitoare la concedarea cetății Cruceburg Cavalerilor Teutoni în 1212, mai ales, dacă avem în vedere faptul că printr-o diplomă emisă un deceniu mai târziu, înainte de 7 mai 1222, exact în aceiași termeni, după primul conflict cu Cavalerii Teutoni din 1220-1221, regele Andrei II le conceda tocmai stăpânirea asupra acestei cetăți, „pe care pomeni-

ții frați o clădiseră din nou (quod fratres predicti de novo construxerunt)” și a teritoriilor din jurul acesteia de la Răsărit de Carpați (Hurmuzaki 1887, 75, nr. LIV; DIR, C, I, 183, nr. 130; DRH, D, I, 1-3, nr. 1; cf. Turcuș 2001, 224-228). Dania este confirmată de papa Honorius III prin două diplome emise la 19 decembrie 1222 și, respectiv, la 30 aprilie 1224, pentru Ordinul Teuton (Hurmuzaki 1887, 77, 86, nr. LV, LXIII; DIR, C, I, 187-188, 204, nr. 134, 151; DRH, D, I, 5-6, 9-10, nr. 2, 4; cf. Turcuș 2001, 228). În diploma papală din 30 aprilie 1224, adresându-se Cavalerilor Teutoni, pontiful roman face interesanta precizare, potrivit căreia, „țara de dincolo de Munții de zăpadă, pustie și deșartă până acum din pricina năvalei păgânilor, [...] ați început de curând să o locuiți, după ce ați înfrânt năvala păgânilor” (terram Borse et ultra montes nivium, quam propter paganorum insultus vastam usque ad proxima tempora desertam, [...], adepti esse noscimini et noviter inhabitare cepistis, ipsorum paganorum impetu)” (Hurmuzaki 1887, 86, nr. LXIII; DIR, C, I, 204, nr. 151; DRH, D, I, 9-10, nr. 4). În sfârșit, al treilea act este tot o diplomă papală emisă de Honorius III la 12 iunie 1225, în plin conflict între regele Ungariei și Cavalerii Teutoni, prin care papa îi cerea suveranului maghiar să-și respecte angajamentele luate, inclusiv să le retrocedeze cetatea Cruceburg, „o cetate, pe care o clădiseră dincolo de Munții de zăpadă cu multă trudă și cheltuială (quoddam quoque castrum, quod ultra montes nivium multis construxerant laboribus et expensis)” (Hurmuzaki 1887, 91, nr. LXIX; DIR, C, I, 214-215, nr. 168; DRH, D, I, 11-12, nr. 5).

Informațiile cuprinse în diploma din 1212, asociate cu cele din diplomele din anii 1221-1232, ne permit concluzia conform căreia așezarea Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, urmată de încercarea inițială a acestora de a-și consolida firavele pozițiile cucerite în zonele extracarpatică, s-a lovit de o violentă ripostă a cumanilor, care i-a obligat pe călugării cavaleri la defensivă. Abia cu mare dificultate și cu mari pierderi aceștia au reușit să anihileze contraofensiva turanicilor. Această situație s-a perpetuat, cel puțin până prin 1220, când s-a declanșat primul conflict dintre Cavalerii Teutoni și regalitatea maghiară. De altfel, tensiunile dintre regalitatea maghiară și Cavalerii Teutoni sunt vizibile încă din 1217-1218, când ordinul teutonic nu a participat cu niciun cavaler la cruciada condusă de regele Andrei II în Țara Sfântă (Turcuș 2001, 228). Aceleași surse ne permit concluzia

că evenimentele la care fac referire diplomele din 1221-1232 s-au consumat abia în ultima perioadă a prezenței Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, respectiv, după primul conflict cu Regatul Ungariei, din 1220-1221.

Spre aceeași concluzie conduce și o scrisoare, din 12 decembrie 1223, a papei Honorius III, către Regnald, episcopul Transilvaniei, în care suveranul pontif îl informează pe înaltul prelat ardelean asupra primelor măsuri cu privire la jurisdicția ecleziastică căreia i-au fost subordonate aceste regiuni (Hurmuzaki 1887, 82, nr. LX; Urkundenbuch 1892, 25, nr. 36; DIR, C, I, p. 201, nr. 146; DRH, D, I, p. 7-8, nr. 3; cf. Ferent 1920, II, 197-201). Dacă evenimentele menționate ar fi avut loc în perioada de început a prezenței Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, iar succesele înregistrate de aceștia ar fi fost cele acceptate de către unii autori, ne punem întrebarea de ce a fost nevoie să treacă peste un deceniu până la inițierea lor?

O altă constatare care se desprinde din analiza evenimentelor arătate este aceea că ele s-au desfășurat la câțiva ani după părăsirea scenei politice de către țarul Boril (1218). În consecință, se naște întrebarea firească: în ce măsură, așezarea Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei și ofensiva lor împotriva cumanilor din regiunile extracarpatică au putut influența raporturile Țaratului Vlaho-Bulgar cu puterile cruciadei în timpul domniei acestuia?

O dovadă certă că, în această fază de debut a prezenței Cavalerilor Teutoni în Țara Bârsei, ofensiva lor împotriva cumanilor, aliații Țaratului Vlaho-Bulgar, a fost minimă este confirmată de faptul că, în primăvara anului 1211, Boril a reluat ostilitățile împotriva latinilor, atacând Regatul de Thessalonic. Prin această acțiune, țarul de la Târnova prelua din nou inițiativa militară în raporturile cu puterile cruciate.

Însărcinat cu comanda forțelor militare vlaho-bulgare a fost sebastokratorul Strez. Acestuia, țarul de la Târnova „i-a venit în ajutor cu 52 de unități militare (qui ei in auxilium venerat cum quinquaginta-duabus aciebus)” (Recueil 1871, 532; cf. Божилов 1994, 71). În absența împăratului, regele Berthold de Katzenelbogen și Eustacius de Hainaut, împreună cu alți cruciați și cu Mihail I al Epirului, care trecuse din nou în tabăra latinilor, au respins atacul provocând forțelor vlaho-bulgare o severă înfrângere la Pelagonia (Recueil 1871, 532; cf. Schmitt 1989, 39-40).

Înfrângerea suferită de Strez nu a pus capăt intențiilor lui Boril de a cuceri Regatul de Thessalonic. În octombrie 1211, țarul însuși „venerat cum magno exercitu”, formată, potrivit relatării lui Henri de Valenciennes, „din vlahi și cumani (Blaques et Comains)”, a reluat ofensiva împotriva Regatului de Thessalonic (Recueil 1871, 533; Valenciennes 1882, § 686-688; Valenciennes 2015, § 686-688; cf. Schmitt 1989, 40). Ofensiva vlaho-bulgaro-cumană s-a încheiat și acum cu un eșec. În scrisoarea sa din 13 ianuarie 1213, împăratul Henri I relatează că și de această dată, regentul Berthold de Katzenelbogen și Eustacius de Hainaut, împreună cu baronii regatului și cu ajutorul despotului Slav, au respins atacul provocând forțelor țarului de la Târnovo pierderi grele. Forțele vlaho-bulgaro-cumane, se arată în scrisoare, s-au retras în derută „lăsând în urmă 24 de unități de pedestrași și două de călăreți, care, după aceea, toți au fost uciși, nici unul din încercuți nereușind să scape (relictis post se viginti-quatuor aciebus peditum et duabus equitum, qui omnes a nostris sequentibus sunt occisi, nullo penitus evadente)” (Recueil 1871, 533).

Asupra datării și a consecințelor celor două campanii vlaho-bulgare împotriva Regatului de Thessalonic s-au oprit și alți istorici. Spre exemplu, Filip van Tricht susține că „primul atac fuse cel al lui Strez, seniorul de Prosek, sprijinit de o armată bulgară trimisă de Boril (prin aprilie-iulie 1212). Înfrângerea lui Strez la Pelagonia însemnă părăsirea de către aceste armate a scenei politice. Pare de asemenea probabil ca latinii din Thessalonic au profitat de ocazie pentru a ocupa câteva locuri întărite ale lui Strez (Prosek și Pelagonia) pentru a proteja mai bine Thessalonicul de atacurile bulgare. Ipoteză poate explica atacul lui Boril însuși împotriva Regatului de Thessalonic la sfârșitul anului 1212. Dar latinii, sprijiniți de vasalul lor Slav, seniorul de Tzepaina și Melnik, i-au înfrânt în mod decisiv” (Van Tricht 2001, II, 420, n. 45).

Înfrângerile suferite în campaniile din anul 1211 au afectat, fără îndoială, pozițiile Țaratului Vlaho-Bulgar și pe cele ale formațiunii politice conduse de Strez. Ultimul avea să părăsească, într-adevăr, scena politică, dar nu în 1212, cum susține Filip Van Tricht, ci vreo doi ani mai târziu, într-un context politic complet schimbat, așa cum vom vedea la momentul respectiv. Succesul latinilor asupra lui Boril a fost, se pare, exploatat, în schimb, de despotul Slav, aliatul acestora. Foarte probabil,

stăpânitorul de la Tzepaina i-a smuls acum țarului de la Târnova, cetatea Melnik cu hinterlandul său (Цанкова-Петкова 1978, 92). Noua achiziție, va deveni din acest moment reședința lui. În ceea ce-l privește pe Boril, înfrângerile suferite în 1211 au condus la pierderea de către el a inițiativei militare în raporturile cu latinii.

Eșecurilor militare li se adăuga, în scurt timp, o lovitură primită în plan politic, de țarul Boril, anume destrămarea alianței cu Imperiul Grec de Niceea. Înfrângerile suferite în fața forțelor latine l-au obligat pe Theodoros I Laskaris să accepte tratatul de pace de la Nymphaion din toamna anului 1213, prin care Imperiul Grec de Niceea ceda Imperiului Latin de Constantinopol litoralul Propontidei și o parte a litoralului egeean cu importante centre urbane și porturi precum Nikomedia și Pergamon (cf. Ostrogorsky 1968, 394). Pacea încheiată de Theodoros I Laskaris cu Henri I a marcat, totodată, sfârșitul alianței antilatine vlaho-bulgaro-niceene. Ca o consecință a ei, Boril îl pierdea pe cel mai însemnat aliat al lui.

Etapă colaborării cu puterile catolice (1213/1214-1218)

Răsturnările de pe scena politică a sud-estului european și microasiatic au pus Țaratul Vlaho-Bulgar într-o situație dificilă. Izolat și lipsit de aliați, acesta s-a văzut prins într-un cerc al adversarilor: Imperiul Latin de Constantinopol, în sud, Regatul Ungariei, în nord-vest, și Serbia, în vest. În contextul manifestării ostile a cadrului politic internațional, Boril s-a văzut, la rândul lui, silit să ajungă la o reglementare a raporturilor cu puterile catolice.

Se pare că împăratul Henri I însuși „era dornic să obțină un aliat în vest, atâta timp cât principele Mihail al Epirului rămânea un potențial pretendent la refacerea Imperiului Bizantin” (Madgearu 2014, 161). Conform relatării cronicarului Robert de Clari, contemporan evenimentelor, inițiativa deschiderii tratatelor de pace a aparținut chiar consilierilor împăratului Henri I, cu care acesta s-a sfătuit „ce ar putea să facă cu acești vlahi și cu acești cumani, care se războiau cu imperiul Constantinopolului în acest chip și care îl omorâseră pe împăratul Baudouin, fratele său” (Clari 1868, 86; Clari 1924, § 116; Clari 2005, § 116). Întrucât la Constantinopol era cunoscut faptul că Boril, „regele Vlahiei, avea o fiică frumoasă”, iar Henri I era văduv, baronii imperiului l-au sfătuit pe împărat

„să trimită soli aceluși Burus (Boril - *n.n.*), care era regele Vlahiei, și să i-o ceară pe fata lui de nevastă” (Clari 1868, 86; Clari 1924, § 116; Clari 2005, § 116). Inițial, împăratul a respins propunerea argumentând „că niciodată nu-și va lua nevastă de neam atât de neînsemnat”, dar sfătuitoarii săi i-au impus luarea unei decizii favorabile propunerii făcute precizându-i că: „Sire, ba așa veți face! Noi vă povățuim să vă înțelegeți cu ei, căci sunt oamenii cei mai tari și cei mai temuți din imperiu și de pe pământ” (Clari 1868, 86; Clari 1924, § 116; Clari 2005, § 116).

Informația cronicarului francez conduce la constatarea că în ciuda eșecurilor militare înregistrate în confruntările cu latinii, Țaratul Vlaho-Bulgar a continuat să rămână o putere de prim rang a scenei politice a sud-estului european. Din respectiva informație reiese, de asemenea, clar, faptul că, la rândul lor, cumanii au continuat să rămână o forță militară a regiunii, alianța lor cu statul Asăneștilor conferindu-i acestuia un spor de putere considerabil. Asemenea constatare nu numai că pune sub semnul întrebării, dar chiar infirmă teoriile acelor specialiști cu privire la forța și, mai ales, rezultatele așa-ziselor lovituri aplicate cumanilor de Cavalerii Teutoni, așezați în Țara Bârsei, în această epocă.

În fața fermității și a argumentelor baronilor săi, Henri I s-a văzut constrâns să cedeze și să accepte căsătoria cu prințesa vlaho-bulgară. Ca urmare a acestei decizii, relatează Robert de Clari, „împăratul a trimis doi cavaleri, oameni de seamă, și i-a gătit tare bine. Și s-au dus solii cu mare teamă în acel ținut sălbatic și, când au ajuns acolo, aceia era să-i prăpădească. Și totuși, atâta i-au vorbit solii aceluși Burus că el le-a răspuns că își va trimite bucuroși fiica împăratului” (Clari 1868, 86; Clari 1924, § 116; Clari 2005, § 116). Însoțită de un alai impresionant și încărcată cu numeroase bogății, fiica țarului vlaho-bulgar a fost trimisă la Constantinopol, unde împăratul și baronii imperiului „au primit-o cu mare fast pe ea și pe oamenii ei și apoi a urmat căsătoria împăratului cu ea” (Clari 1868, 86; Clari 1924, § 117-118; Clari 2005, § 117-118).

O informație succintă și tardivă, dar în același sens, ne oferă călugărul Laurentius de Monacis în cronică. Potrivit relatării acestuia, „Henri Daghon, al doilea împărat, făcu pace cu vlahii, fiica principelui acestora, devenindu-i soție (Henricus Daghon Secundus Imperator firmata pace cum Ulachis, filiam Principis ipsorum duxit uxorem)” (Laurentius de Monacis 1758, 145).

Fără a insista asupra acestui aspect, precizăm doar că o serie de cronicari, dar și autori contemporani, au identificat-o pe fiica lui Boril cu o fiică a lui Ioniță Asan, devenită fiică vitregă a noului țar de la Târnova în urma căsătoriei acestuia cu văduva de origine cumană a predecesorului său (Baudouin d’Avesnes, 674; Mouskes 1838, 402-403, v. 23.007-23.008; Chronique de Flandre 1879, 99; cf. Божилов 1994, 72; cf. Данчева-Василева 1985, 86; cf. Schmitt 1989, 41; cf. Fine 1994, 101; cf. Achim 2008, 42; cf. Mărculeț 2010, 290-291; cf. Van Tricht 2011, 394). În ceea ce ne privește, chiar dacă agreăm această teorie, pe care o admitem ca fiind foarte plauzibilă, considerăm că nu putem exclude în totalitate nici posibilitatea ca prințesa vlaho-bulgară să fi fost, totuși, fiica lui Boril, rezultată, fie dintr-o legătură, fie dintr-o căsătorie anterioară celei contractate în momentul urcării pe tron.

În aceste condiții, la sfârșitul anului 1213 sau la începutul lui 1214, a fost încheiată pacea dintre Imperiul Latin de Constantinopol și Țaratul Vlaho-Bulgar. Potrivit opiniei istoricului Filip Van Tricht, pacea vlaho-bulgaro-latină ar fi fost însoțită și de o delimitare a stăpânilor delor două state pe linia Bizya-Brysis-Adrianopolis-regiunea Philippopolis-Crucemont (Kricim)-Stenimacos-regiunea Tzepaina și Melnik-regiunea Prosek și Pelagonia. Acordul ar fi presupus, de asemenea, și o alianță politico-militară, defensivă sau ofensivă, după împrejurări. Ducând mai departe raționamentul său, Filip Van Tricht este de părere că, în baza aceluiași acord, Henri I și Boril și-ar fi împărțit vechile stăpâniri ale lui Strez. Primul ar fi ocupat partea meridională a acestora, iar cel de-al doilea partea septentrională (Van Tricht 2001, II, 423, n. 54).

În ceea ce ne privește, nu agreăm această opinie, deoarece la data încheierii păcii vlaho-bulgaro-latine, care l-a inclus, stăpânitorul de la Prosakos era încă în viață. Împărțirea stăpânilor sale avea să se producă numai după dispariția lui, survenită, așa cum vom vedea în continuare, doi ani mai târziu. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor, ne permite însă constatarea, deși sursele nu precizează acest lucru, că pacea dintre Imperiul Latin de Constantinopol și Țaratul Vlaho-Bulgar a inclus și Regatul de Thessalonic, care, din acest moment, a fost ferit de atacurile vlaho-bulgare.

Se pare că un rol important în medierea păcii dintre Țaratul Vlaho-Bulgar și Imperiul Latin a reve-

nit legatului papal de la Constantinopol. Cu privire la acest aspect, călugărul Albericus de Trium Fontium consemnează că „et quidam cardinalis a domo papa ad eum fuit transmissus, filiam quoque suam dedit Constantinopolitano imperatori Henrico, et ita pacem ad invicem habuerunt” (Chronica Alberici 1874, 886; cf. Du Cange 1826, 115). Înaltul prelat a fost identificat cu cardinalul Pelagius de Albano, legat papal la Constantinopol între august 1213 și sfârșitul anului 1214 (Érszegi 1975, 93; Данчева-Василева 1985, 106; Fine 1994, 100-101; Treadgold 1997, 718; Van Tricht 2001, II, 422, n. 51; Madgearu 2014, 162). Filip Van Tricht nu exclude nici posibilitatea ca un rol însemnat în cadrul derulării tratatelor vlaho-bulgaro-latine să fi revenit despotului Slav, aliatul fidel al împăratului Henri I (Van Tricht 2001, II, 422, n. 51).

Unii istorici au conchis că, odată cu încheierea păcii cu Imperiul Latin de Constantinopol, țarul Boril ar fi acceptat și suzeranitatea împăratului Henri I (Fine 1994, 100-101; Van Tricht 2011, 394; Madgearu 2014, 162). Argumentul invocat în susținerea acestei teorii îl reprezintă interpretarea unor pasaje din câteva cronică târzii, precum cea a lui Bernard trezorierul sau *Chronique de Flandre*. Primul consemnează în cronică sa că „împăratul Henri făcu pace cu cu vlahii și luă de soție pe fiica regelui Vlahiei, pentru a avea ajutorul lui și al țării sale (li empereres Henris fist pais as Blas et prist le fille l’empereur de Blakie, pour avoir l’aïue de lui [et de sa terre])” (*Chronique d’Ernoul et de Bernard* 1871, 391). În *Chronique de Flandre* se regăsește o informație asemănătoare, anume că după moartea primei sale soții, împăratul Henri I s-a recăsătorit „și a luat de soție pe fiica domnului Vlahiei, pentru a avea ajutorul lui (après se remaria l’emperur, et prist à famme la fille du seigneur de Blaquie, pour avoir l’aide de luy)” (*Chronique de Flandre* 1879, 86).

Pe baza acestor informații și, plecând de la faptul că Boril purta titlul de *țar al bulgarilor*, în timp ce împăratul latin îl preluase pe cel al împăraților bizantini, *basileus și autokrator al romeilor* (*βασιλεὺς και αυτοκράτωρ Ρωμαίων*), Filip Van Tricht conchidea că „Boril, ca aliat al împăratului Henri, în măsura în care este cunoscut, folosind un titlu, care, privit în mod oficial, a fost subordonat celui al împăratului de la Constantinopol, sugerează că conceptul ierarhiei statelor a fost acceptată la curtea bulgară” (Van Tricht 2011, 394). Mai tranșant, Alexandru Madgearu este de părere

că din respectivele informații se poate deduce că Boril „a devenit vasalul lui Henri, deoarece expresia folosită de Bernard trezorierul, «pour avoir l’aïue de lui et de sa terre (pentru a avea ajutor de la el și de la țara lui)» este o referire la auxillium (una dintre obligațiile vasalice). Acest proiect de a transforma Bulgaria într-o *terra* a Imperiului Latin fusese urmărit de Henri I chiar de la începutul domniei sale, dar abia acum a reușit realizarea sa” (Madgearu 2014, 162).

Concluzia privind vasalizarea Țaratului Vlaho-Bulgar de către Imperiul Latin de Constantinopol în urma păcii din 1213 sau 1214 este imposibil de acceptat. Interpretarea informațiilor menționate în sensul acestei concluzii sunt speculații lipsite de fundament. Informațiile respective confirmă clar faptul că statul Asăneștilor, aliat cu cumanii nord-dunăreni, reprezenta o forță a cărei colaborare era dorită și căutată de autoritățile latine. În acest sens pledează, de altfel, și informațiile din alte cronică contemporane sau puțin tardive, precum cele transmise de Robert de Clari, despre care am făcut deja vorbire (Clari 1868, 86; Clari 1924, § 116; Clari 2005, § 116). Acestea conduc categoric la concluzia că pacea dintre Țaratul Vlaho-Bulgar și Imperiul Latin de Constantinopol a fost încheiată de pe poziții de deplină egalitate. În acest sens se exprimă, de altfel, și alți istorici precum Michael Angold, care conchide că pacea vlaho-bulgaro-latină nu a însemnat „reducerea Imperiului Bulgar la dependență de Constantinopolul latin”, ci doar „a pus capăt amenințării bulgare” (Angold 2011, 50). De altfel, însuși Filip Van Tricht conchidea cu peste un deceniu și jumătate în urmă că „Imperiul Bulgar nu a fost, evident, niciodată supus suveranității latine, dar Henri își închipuia că avea drepturi de suveranitate” (Van Tricht 2000, 229, n. 64). În aceeași perioadă el oferea și o explicație puțin mai nuanțată semnificației păcii dintre Boril și Henri I. Cu acel prilej, istoricul susținea că acordul dintre cei doi suverani a putut fi efectul faptului că „Boril nu avea fii pentru a-i succeda și că soția lui Henri era fiica sa mai mare. [...]. Soția lui Henri era deci, probabil, moștenitoarea Imperiului Bulgar. Pare, ca urmare, probabil că prin această căsătorie, Boril și Henri scontară pe o unire a imperiilor lor: copilul născut din căsătoria lui cu fiica lui Boril era chemat să domnească, atât asupra Bulgariei, cât și a Imperiului Latin. Aceasta permitea lui Henri să realizeze în manieră indirectă și pașnică ambițiile sale universale, în timp ce Boril proteja, astfel, moștenirea fiicei sale contra revendicărilor lui Ioan Asan II” (Van Tricht 2001, II, 423).

La scurt timp după încheierea păcii cu Imperiul Latin de Constantinopol, Țaratul Vlaho-Bulgar a încheiat pace și cu Ungaria. Momentul realizării acesteia a fost datat diferit de către istoricii, în intervalul 1211-1214 (cf. Божиллов 1994, 72; cf. Schmitt 1989, 39-41; cf. Papacostea 1993, 37; cf. Vásáry 2005, 58-61; Curta 2006, 385-386; cf. Achim 2008, 41; cf. Van Tricht 2001, II, 423; Georgieva 2015, 340-343). Ultimul an al intervalului rămâne însă cel mai probabil.

Prin acordul încheiat, Țaratul Vlaho-Bulgar accepta cedarea către Regatul arpadian a zonei Belgrad-Braničevo. Această regiune riverană Dunării, constituită zestre principesei Maria-Margareta de Ungaria, căsătorită în 1185 cu împăratul Isaac II Angelos, apoi cu marchizul Bonifacio de Montferato, ajuns rege al Thesalonicului, devenită regentă a fiului său minor. Cucerită de țarul Ioniță Asan prin 1203-1204, zona Belgrad-Braničevo devenise subiect de dispută între Țaratul Vlaho-Bulgar și Ungaria. Momentul în care această regiune a fost reluată de Regatul Ungariei a fost stabilit diferit de istorici: unii s-a pronunțat pentru datarea lui în toamna anului 1208, în urmă înfrângerii suferite de Boril la Philippopolis (Vasileva 1979, 77; Papacostea 1993, 30; Fine 1994, 102; Pecican 2006, 87), alții pentru toamna anului 1211, după înfrângerile suferite de țarul vlaho-bulgar în campaniile împotriva Regatului de Thessalonik (Божиллов 1994, 71; Schmitt 1989, 40; Curta 2006, 386).

Stăpânirea zonei Belgrad-Braničevo prezenta o însemnătate strategică de primă mărime însemnătate pentru Ungaria, care urmărea propria sa politică expansionistă în Peninsula Balcanică. Ea asigura Regatului Ungariei controlul asupra sectorului apusean al unei importante artere de comunicație, așa-numitul *Drum Militar*, care traversa întreaga Peninsulă Balcanică, legând Belgradul, de la Dunăre, de Constantinopol, prin Niș, Serdica (Sofia), Philippopolis, Arkadiopolis și Selymbria (Belke 2002, 73-74). În apropiere de Selymbria, *Drumul Militar*, făcea joncțiunea cu o altă cale de comunicație importantă, *Via Egnatia*, care lega Dyrrachium, de pe litoralul Mării Adriatice, de Constantinopol, prin Thessalonik. Controlul zonei Belgrad-Braničevo și a segmentului apusean al *Drumului Militar*, crea premisele necesare punerii în aplicare a politicii expansioniste a Regatului arpadian în Peninsula Balcanică. De altfel, deloc întâmplător, în aceeași perioadă, asistăm la o creștere a interesului manifestat de Ungaria pentru cetatea și zona Vidinului.

Negociată la Târnova de trimișii regelui Ungariei, Thomas, prepozit de alba regală și cancelar al regatului, și Hector, fiul lui Ioan, pacea vlaho-bulgaro-maghiară era întărită prin propunerea făcută de partea maghiară ca o a doua fiică a lui Boril să se căsătorească cu prințul Bela, moștenitorul tronului Ungariei. Solii maghiari aveau, printre altele, și misiunea de a o însoți pe prințesa vlaho-bulgară la curtea ungară. Faptul este confirmat de un act de danie emis în 1214 de regele Andrei II în favoarea lui Hector, în care se arată: „Hectori [...] recolentes et pre oculis regie majestatis habentes, qualiter in Bulgariam cum dilecto nostro Thoma aule regie cancellario ad tranducendam filiam Barrilli filio nostro bele regi desponsandam missus” (Érszegi 1975, 96, nr. 22; Boronkai, Szovák 1995, 68-69; cf. Vásáry 2005, 58).

Căsătoria dintre Bela și fiica lui Boril nu avea să se realizeze însă. În momentul în care prințesa vlaho-bulgară atinsese vârsta măritişului, țarul vlaho-bulgar își pierduse tronul în favoarea lui Ioan Asan II. Ca urmare, curtea maghiară nu s-a mai arătat interesată de contractarea ei.

Prin păcile încheiate cu Imperiul Latin de Constantinopol și cu Regatul Ungariei, Țaratul Vlaho-Bulgar se alia taberei puterilor catolice. Sistemul politico-militar de susținere a cruciadei, urmărit de papa Innocentius III, se realiza în sfârșit. „Cu încetarea ostilităților statului vlaho-bulgar față de Imperiul latin și cu încadrarea sa în alianța puterilor catolice, influența cruciatei și a papalității în Europa sud-estică atinge punctul culminant”, conchidea istoricul Șerban Papacostea (Papacostea 1993, 37).

În acest punct al demersului nostru, considerăm că se impune o scurtă precizare cu privire la veridicitatea informațiilor transmise de Georgios Akropolites, pe baza cărora unii istorici au identificat un război civil întins pe durata a șapte ani, care l-ar fi opus pe Boril, pretendentului Ioan Asan II. Derularea evenimentelor politico-militare ne permite concluzia potrivit căreia între 1211 și 1214, țarul Boril a fost implicat în patru campanii militare: una împotriva Imperiului Latin (primăvara 1211), două împotriva latinilor din Regatul de Thessalonik (primăvara și toamna 1211), iar cea de-a patra împotriva Serbiei, în alianță cu împăratul Henri I (1214). Ca urmare, suntem de părerea că în condițiile în care pe plan intern Țaratul Vlaho-Bulgar era măcinat de un război civil întins pe durata a șapte ani, inițierea de către țarul Boril a

unor campanii militare externe de anvergura celor prezentate ar fi fost imposibilă.

Legăturile politice dintre cele trei puteri au fost întărite printr-un sistem de alianțe matrimoniale ai căror protagoniști au fost suveranii lor. Boril, rămas fără soția sa cumană, care, fie că fusese repudiată, fie că murise, s-a căsătorit cu o nepoată de soră a împăratului Henri I. O altă nepoată a împăratului latin, a fost căsătorită cu regele Andrei II al Ungariei. Realizarea acestor alianțe matrimoniale își află confirmarea în mai multe surse, care în majoritatea lor, din motive ce ne scapă, îl confundă, în mod inexplicabil, pe Boril cu Ioniță Asan. Astfel, Baudouin d'Avesnes consemna că împăratul Henri I „li donna une soie nieche en mariage” (Baudouin d'Avesnes 1880, 674). La rândul lui, Philippe Mouskes relatează în cronica sa versificată că „Li buens rois de Hongrie, Andrius, / Ot, l'ainsnée que moult ama, / Que Henris d'Ango lui douna; / Et la seconde ot Jehanins / Sire des Blas et des Commins” (Mouskes 1838, 402-403, v. 23.004-23.008; cf. Du Cange 1826, 115). Referitor la același aspect, în *Chronique de Flandre* se arată că „et donna li emperères Henris trois siennes nièches, filles de sa soer femme de conte Pieron d'Auçoirre, en mariage, l'une à Johannin, l'autre à Coldelastre, le tierche à Andrieu de Honghrie, et par ces mariages acquist-il grant pais ou pais” (Chronique de Flandre 1879, 99). O informație similară se regăsește într-o cronică anonimă, redactată în vechiul dialect din Valenciennes, unde se consemnează că „li empereur Henri donna trois siennes niepces, filles de sa suer, femme du comte d'Aussoire en mariage, une a Johannis, l'autre à Coldalastre, et la tierche à Andrieu, roi de Hongrie” (Chronique anonyme 1828, 291).

Prin înrudirea celor trei suverani – Henri I, Boril și Andrei II –, în Peninsula Balcanică și în Europa Centrală era realizat un sistem de alianțe, patronat de împăratul latin al Constantinopolului, care asigura stabilitatea politică a zonei. Deși grupa atât puteri catolice, cât și ortodoxe, acesta era pus exclusiv în slujba susținerii cruciadei. „Alianțele latino-ungară și latino-bulgară – conchidea Filip Van Tricht – făceau deci parte din aceeași politică, care viza să întărească frontiera septentrională și să asigure influența imperială în Balcani, prin mijloace diplomatice și militare” (Van Tricht 2001, II, 428).

În baza alianței încheiate, în 1214, Henri I și Boril au atacat Serbia. Obiectivul aliaților era cucerirea orașului Niș. În campania împotriva Serbiei a fost

atras și sebastokratorul Strez, care scrie *Viața Sf. Symeon și a Sf. Sava*, „deveni trădător: el se alie cu țarii Greciei și Bulgariei și, în capul forțelor armate pe care i le procuraseră cei doi, a purtat un război în stăpânirile binefăcătorului său” (Légendes slaves 1858, 50). Neînțelegerile dintre aliați au făcut însă ca acțiunea militară împotriva Serbiei să eșueze.

Angajarea lui Strez în această acțiune avea să-l coste însă viața. Un corp expediționar sârb a pătruns până la Prosakos și l-a ucis. Potrivit legendei Sfântului Sava, potentatul vlaho-bulgar a fost răpus de Arhanghelul Mihail la rugăciunile sfântului, deoarece respinsese solicitarea acestuia de a relua alianța cu Ștefan II Nemanja, pe care-l trădase (Légendes slaves 1858, 50-51). Scena este redată și pe o frescă din Refectoriul Mănăstirii Chilandari, de la Muntele Athos, realizată în 1622 de G. Mitrofanović (Cvetković 2011, 34, 35, fig. 9).

Cel mai probabil, acum s-a produs și împărțirea stăpânirilor defunctului sebastokrator între împăratul Henri I și țarul Boril. Primul a ocupat partea meridională a acestora, respectiv, regiunea Prosek-Pelagonia, iar cel de-al doilea partea septentrională, anume regiunea Ochrida-Prilep (Van Tricht 2001, II, 423, n. 54).

La următoarea campanie împotriva Serbiei, organizată de împăratul Henri I în alianță cu Andrei II, regele Ungariei, în 1215, încheiată, de asemenea, fără succese notabile, țarul Boril nu a mai participat. Motivele reținerii sale ar putea fi căutate, probabil, în situația internă, unde, se pare, că suveranul vlaho-bulgar se confrunta cu puternice tendințe centrifuge ale aristocrației vlaho-bulgare, materializată, între altele, în secesiunea Vidinului. Momentul în care s-a produs această secesiune a Vidinului nu-l cunoaștem. Suntem însă de părere că eșecul înregistrat în campania împotriva Serbiei a constituit factorul care a amorsat și declanșat tendințele centrifuge ale aristocrației vlaho-bulgare din regiunea Vidinului, aliată cu cumanii nord-dunăreni. În contextul crizei interne, alianța cu puterile catolice avea să-și arate efectele pozitive.

Singurele informații referitoare la problema Vidinului sunt mai târzii cu câteva decenii față de momentul desfășurării evenimentelor. Într-un act de danie emis de regele Bela IV al Ungariei, la 23 iunie 1250, se arată: „Așadar, când Asan Burul (Boril - *n.n.*), răposatul țar al bulgarilor, din încredere prietenească (ex amicitiae fiducia inporasset) ceruse ajutor (auxillium) de la tatăl nostru

de strălucită amintire împotriva necredincioșilor săi de la Vidin, regele, numindu-l pe comitele Ioachim cap al oștirii, l-a trimis în ajutorul lui, iar el [comitele] Ioachim și-a adunat sași, români, secui și pecenegi (Saxonibus, Olacis, Siculis et Bissenis). Și când a ajuns la râul Obozt, trei căpetenii din Cumania, ieșindu-i înainte, au dat lupta cu ei, dintre care doi au fost uciși în acea luptă, iar al treilea, cu numele Karaz, a fost trimis de comitele Ioachim legat la rege. Sosind apoi la cetatea Vidin și purtându-se cu bărbăție și vrednicie, a întărit în luptă oștirea supusă conducerii sale, astfel că a ars două porți ale cetății și apoi, după ce s-a dat o luptă grea, iar calul pe care călărea a fost ucis sub el, și el însuși, foarte greu rănit, abia a scăpat cu viață, oastea fu păzită de Dumnezeu, dar patru rude ale sale și alți ostași ai săi fură uciși acolo de bulgari. Și totuși, puțin înainte de a se face ziuă, el înapoie, în mâinile lui Asan Burul, cetatea Vidin în deplină stăpânire” (DIR, C, I, 338-339, nr. 292; DRH, D, I, 28-29, nr. 11; Karácsonyi 1912, 292).

Evenimentele de la Vidin, la care se referă diploma regală, au fost datate diferit de istorici. Fără a intra în discuții pe această temă, precizăm doar că datele propuse de aceștia se încadrează în intervalul de timp cuprins între anul 1208 și 1214 (Karácsonyi 1912, 292-293; Златарски 2007, 305, n. 2; Цанкова-Петкова 1978, 105; Божилов 1994, 71-72; Данчева-Василева 1985, 107; Schmitt 1989, 39; Papacostea 1993, 36; Curta 2006, 385; Achim 2008, 41; Vásáry 2005, 60; Dall’Aglia 2013, 311; Madgearu 2014, 165; Georgieva 2015, 340-341). În ceea ce ne privește, suntem în prezent de părere că acțiunea maghiară de recuperare a Vidinului de la adversarii lui Boril, s-a produs, cel mai probabil, prin 1214.

Un fapt foarte posibil este acela ca intervenția militară a comitelui Ioachim al Sibiului împotriva opozanților lui Boril de la Vidin, susținuți de cumani, să se înscrie în cadrul unei acțiuni de mai mare anvergură întreprinsă de Regatul Ungariei împotriva turanicilor. Ne bazăm această afirmație pe informația transmisă de o diplomă regală emisă de Andrei II în anul 1214, potrivit căreia, regele însuși a acționat cu „o armată împotriva lui Gubat” (in exercitum contra Gubatos)” (Codex Diplom. Arpadianus Continuatus 1960, 132, nr. 66). Cine a fost acest Gubat sau Kubat, actul regal nu precizează. Admitem însă ca fiind perfect plauzibilă opinia lui Alexandru Madgearu, care vede în el un șef cuman (Madgearu 2014, 165).

Diploma regelui Bela IV ne transmite indirect și importanta știre conform căreia, în momentul expediției comitelui Ioachim nu mai erau aliații țarului vlaho-bulgar, ci adversarii acestuia. Când și în ce context politic s-a produs defectarea cumanilor de la alianța cu Țaratul Vlaho-Bulgar și reorientarea radicală a politicii lor în raport cu puterea de la Târnova, putem doar presupune în absența oricăror informații referitoare la acest aspect. Istoricul Francesco Dall’Aglia identifică drept factor principal al acestei deteriorări a raporturilor dintre Țaratul Vlaho-Bulgar și cumani pacea încheiată între statul Asăneștilor și Imperiul Latin de Constantinopol, care a pus capăt raidurilor devastatoare ale turanicilor împotriva stăpânilor latine, privându-i de prăzile însemnate pe care li le aduceau expedițiile (Dall’Aglia 2013, 311). Totodată, apreciază același istoric, „căsătoria lui Boril cu nepoata împăratului Henri, probabil în 1213, a exacerbat tensiunile dintre Bulgaria și cumani” (Dall’Aglia 2013, 312). Potrivit opiniei lui John V.A. Fine jr., părere pe care o împărtășim și noi, ralierea Târnovei la tabăra puterilor catolice a pus capăt alianței vlaho-bulgaro-cumane și i-a plasat pe cumani în rândul adversarilor Țaratului Vlaho-Bulgar (Fine 1994, 101-102; Mărculeț 2009, 318-319).

Un alt aspect pe care documentul maghiar nu îl elucidează îl reprezintă identificarea adversarilor lui Boril, care au ocupat Vidinul. Francesco Dall’Aglia îi identifică cu cei trei șefi cumani care i s-au opus comitelui Ioachim. Potrivit opiniei sale, „în 1211 sau 1213, trei șefi cumani invadează Bulgaria, ocupă Vidinul și împrejurimile lui” (Dall’Aglia 2013, 311).

Din punctul nostru de vedere, cei trei șefi cumani nu au făcut altceva decât să acționeze în sprijinul adversarilor lui Boril, care au ocupat cetatea Vidinului, scoțând-o de sub autoritatea acestuia. Cine sunt acești adversari ai lui Boril și, mai ales, în numele cui au acționat este dificil de stabilit din cauza penuriei de informații. Ne punem întrebarea dacă nu cumva suntem în prezența unei noi reîntrări pe scena politică a Țaratului Vlaho-Bulgar a lui Ioan Asan II, moștenitorul de drept al tronului, căruia i se vor fi raliat, atât potențaii vlaho-bulgari din regiune, cât și cumanii nord-dunăreni, nemulțumiți de aderarea țarului Boril la tabăra puterilor catolice. Unii cronicari confirmă ralierea cumanilor nord-dunăreni la cauza lui Ioan Asan II, încă din perioada în care era pretendent

la tron. În acest sens s-a pronunțat, spre exemplu, Ephraemius (secolele XIII-XIV), care relatează că după ocuparea tronului de către Boril, Ioan Asan II „s-a refugiat la sciții de lângă Istros. Apoi luând oaste de sciți și ruși a pornit împotriva stăpânitorului Boril și și-a cerut moștenirea părintească” (FHDR, IV, 480/481). De altfel, colaborarea lui Ioan Asan II cu cumanii nord-dunăreni, după urcarea pe tron, este confirmată atât de Georgios Akropolites însuși, cât și de Theodoros Skutariotes, care parafrazează opera primului (Akropolites 2007, 178; FHDR, IV, 438/439).

Când anume au ocupat opozații lui Boril cetatea Vidinului, nu știm. Considerăm însă, cu titlu de ipoteză, că un moment favorabil pentru întreprinderea unei asemenea acțiuni l-a putut constitui eșecul suferit de țarul de la Târnova și împăratul latin al Constantinopolului în campania împotriva Serbiei, din 1214. Nu este exclus ca decizia lui Boril de a nu participa la cea de-a doua campanie împotriva statului sârb, organizată de Henri I și Andrei II, în 1215, să fi avut la bază tocmai gravele probleme interne. În imposibilitatea de a rezolva prin forțele proprii problema Vidinului, Boril a făcut apel la celălalt aliat al său, regele Ungariei, Andrei II, care l-a trimis pe comitele Ioachim al Sibiului împotriva rebelilor.

O serie de istorici au pus intervenția maghiară de la Vidin pe seama interesului manifestat de Regatul Ungariei pentru această regiune. În această situație concretă, considerăm însă că opinia se cuvine a fi reconsiderată. Fără a contesta interesul Regatului arpadian pentru cetatea și zona Vidinului, constatăm însă, iar documentul este elocvent din acest punct de vedere că, de această dată, intervenția maghiară s-a făcut exclusiv în scopul susținerii unui aliat, fără intenția anexării zonei. Cea mai importantă dovadă în sensul susținerii opiniei noastre o reprezintă faptul că după cucerirea cetății controlate de rebeli, comitele Ioachim nu a trecut-o sub stăpânire maghiară, ci, așa cum precizează documentul, a înapoiat „în mâinile lui

Asan Burul, cetatea Vidin în deplină stăpânire” (DIR, C, I, 338-339, nr. 292; DRH, D, I, 28-29, nr. 11; Karácsonyi 1912, 292).

În altă ordine de idei, dacă rebelii de la Vidin ar fi acționat în sprijinul lui Ioan Asan II, intervenția maghiară a condus, cel puțin temporar, la eșuarea tentativei acestuia de a-și instaura stăpânirea asupra unei părți a Țaratului Vlaho-Bulgar. Prezentul vlaho-bulgar își va atinge însă obiectivul, la scurt timp după părăsirea, definitivă sau temporară, a scenei politice a sud-estului european de către principalii aliați ai lui Boril, respectiv, împăratul Henri I, mort la 11 iunie 1216, și regele Andrei II, plecat în cruciadă în toamna anului 1217. Lipsit de puternicii săi aliați, unul mort, celălalt aflat în Țara Sfântă, Boril nu a putut rezista de unul singur asaltului lui Ioan Asan II, în anul 1218 pierzându-și tronul și părăsind scena istoriei.

Concluzii

Finalizarea prezentului demers ne permite formularea următoarelor concluzii cu privire la raporturile Țaratului Vlaho-Bulgar cu puterile catolice, susținătoare ale cruciadei, în timpul domniei țarului Boril Asan:

1. Domnia țarului Boril Asan reprezintă un moment decisiv pentru evoluția relațiilor Țaratului Vlaho-Bulgar cu puterile catolice, susținătoare ale cruciadei. Sub presiunile exercitate de un cadru internațional complex, acestea aveau să evolueze de la dispută politică și conflict armat la colaborare și alianță politico-militară.
2. În cadrul raporturilor Țaratului Vlaho-Bulgar cu puterile cruciadei, pot fi identificate două perioade distincte: a) 1208-1213/1214, o etapă conflictuală, marcată de puternice tensiuni politice și confruntări militare; b) 1213/1214-1218, o etapă de colaborare, concretizată în încadrarea statului Asăneștilor în concertul puterilor catolice, susținătoare ale cruciadei, și în încheierea unor alianțe politice și militare.

Bibliografie

- Achim 2008:** V. Achim, *Politica sud-estică a Regatului Ungar sub ultimii arpadieni* (București 2008).
- Akropolites 2007:** G. Akropolites, *The History*. Translated with an Introduction and Commentary by Ruth Maccrides (Oxford 2007).
- Angelov 2001:** D.G. Angelov, *Prosopography of the Byzantine World (1204-1261) in the Light of Bulgarian Sources*. In: (Eds. J. Herrin, G. Saint-Guillain) *Identities and Allegiances in the Eastern Mediterranean after 1204* (Farnham-Burlington 2011), 101-120.

- Angold 2011:** M. Angold, *The Latin Empire of Constantinople, 1204-1261: Marriage Strategies*. In: (Eds. J. Herin, G. Saint-Guillain) *Identities and Allegiances in the Eastern Mediterranean after 1204* (Farnham-Burlington 2011), 47-67.
- Baudouin d'Avesnes 1880:** Baudouin d'Avesnes, *Chronique*. In: *Istoire et chroniques de Flandres d'après les textes de divers manuscrits*, par M. le baron Kervyn de Lettenhove, t. II (Bruxelles 1880), 555-696.
- Belke 2002:** K. Belke, *Roads and travel in Macedonia and Thrace in the middle and late Byzantine period*. In: (Ed. R. Macrides) *Travel in the Byzantine World. Papers from the Thirty-fourth Spring Symposium of Byzantine Studies*, Birmingham, April 2000 (Aldershot-Burlington 2002), 73-90.
- Boronkai, Szovák 1995:** I. Boronkai, K. Szovák, *Ergänzungen zum Lexicon Latinitatis Medii Aevi Hungariae*. ALMA (Archivum Latinitatis Medii Aevi) 53, 1995, 41-85.
- Chronica Alberici 1874:** *Chronica Alberici monachi Trium Fontium a monacho Novi Monasterii Hoiensis interpolate*, edidit P. Scheffer-Boichorst. In: *Monumenta Germaniae Historica inde ab Anno Christi quingentesimo usque ad annum milesimum et quingentesimum*, edidit G.H. Pertz, Scriptorum, t. XXIII (Hannoverae MDCCCLXXIV), 631-950.
- Chronique anonyme 1828:** *Chronique anonyme en dialecte ancien de Valenciennes, Chronique de la prise de Constantinople par le Francs, écrite par Geoffroy de Ville-Hardoin, maréchal de Campagne et de Romanie, suivie la continuation de Henri de Valenciennes, et de plusieurs autres morceaux en prose et en vers, relatifs a l'occupation de l'Empire Grec par les Français au treizième siècle*, par J.-A. Buchon (Paris 1828), 276-292.
- Chronique d'Ernoul et de Bernard 1871:** *Chronique d'Ernoul et de Bernard le Trésorier, publiée, pour la première fois, d'après les manuscrits de Bruxelles, de Paris et de Berne, avec un essai de classification des continuateurs de Guillaume de Tyr*, par M.L de Mas Latrie (Paris MDCCCLXXI).
- Chronique de Flandre 1879:** *Chronique de Flandre, Istorie et chroniques de Flandres d'après les textes de divers manuscrits*, par M. le baron Kervyn de Lettenhove, t. I (Bruxelles 1879).
- Clari 1868:** Robert de Clari en Aminois, chevalier, *Li estoires de chiaus qui conquissent Coustantinoble*, poublié par P.E. Didier comte Riant (Paris 1868).
- Clari 1924:** Robert de Clari, *Conquête de Constantinople*, édité par P. Lauer (Paris 1924).
- Clari 2005:** Robert de Clari, *Cei care au cucerit Constantinopolul*, ediție de T.-A. Flueraru, Ov. Pecican (Cluj-Napoca 2006).
- Codex Diplom. Arpadianus Continuatus 1960:** *Codex Diplom. Arpadianus Continuatus: Árpádkori új okmánytar, megbízásából közzé teszi Wenzel Gustav, első kötet: 1001-1235* (Pest 1960).
- Cristea 2002:** O. Cristea, *Epilogul Cruciadei a IV-a: perspectiva lui Henri de Valenciennes*. Revista Istorică s.n. XIII/1-2, 2002, 243-253.
- Curta 2006:** Fl. Curta, *Southeastern Europe in the Middle Ages* (Cambridge 2006).
- Cvetković 2011:** B. Cvetković, *The Living (and the) Dead Imagery of Death in Byzantium and the Balkans*. Ikon 4, 2011, 27-44.
- Dall'Aglio 2013:** Fr. Dall'Aglio, *The Interaction between Nomadic and Sedentary Peoples on the Lower Danube: The Cumans and the "Second Bulgarian Empire"*. In: (Eds. Fl. Curta, B.-P. Maleon) *The Steppe Lands and the World beyond Them. Studies in honor of Victor Spinei on his 70th birthday* (Iași 2013), 299-312.
- DIR, C, I:** *Documente privind istoria României. Veacul XI, XII și XIII, C. Transilvania, vol. I (1075-1250)* (București 1951).
- DRH, D, I:** *Documenta Romaniae Historica, D. Relații între Țările Române, vol. I (1222-1456)* (București 1977).
- Du Cange 1826:** Du Fresne Du Cange, *Histoire de l'Empire de Constantinople sous les empereurs français jusqu'à la conaquête des Turcs*, nouvelle edition; revue par J.A. Buchon (Paris MDCCCXXVI).
- Érszegi 1975:** G. Érszegi, *Eine neue Quelle zur Geschichte der bulgarisch-ungarischen Beziehungen während der Herrschaft Borils*. Bulgarian Historical Review 3/2, 1975, 91-97.
- Ferenț 1920, I-II:** I. Ferent, *Istoria catolicismului în Moldova. Epoca teutonică (I)*. Revista Catolică IX/4-6, 1920, 136-154; (II), IX/7-9, 1920, 193-211.
- Ferenț 1931:** I. Ferent, *Cumanii și episcopia lor* (Blaj 1931).
- FHDR, IV:** *Fontes Historiae Daco-Romanae (Izvoarele istoriei Roimâniei)*, vol. III: *Scriptores Byzantini saec. XI-XIV* (Scriitorii bizantini, sec. XI-XIV), ediderunt Al. Elian, N.-Ș. Tanașoca (București 1975).
- Fine 1994:** J.V.A. Fine, Jr., *The Late Medieval Balkans. A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest* (Michigan 1994).
- Georgieva 2015:** S. Georgieva, *Bulgarian-Hungarian Marital Diplomacy during the First half of the Thirteenth Century*. Bulgaria Medievalis 6, 2015, 339-355.
- Hendricks 2012-2013:** B. Hendrickx, *Les 'parlements' dans l'Empire latin de Constantinople, le Royaume des Montferrat à Thessalonique et la Principauté d'Achaïe*. Byzantiaka 30, 2012-2013, 211-227.

- Hurmuzaki 1887:** Documente privitoare la istoria românilor culese de Eudoxiu de Hurmuzaki, vol. I: 1199-1345, partea 1 (București 1887).
- Innocentius III 1855, II-III:** Innocentii III Romani Pontificis, Opera omnia tomis quatuor distributa, accurate J.-P. Migne, t. II, în *Patrologiae cursus completus, series secunda*, accurate J.-P. Migne, *Patrologiae tomus CCXV: Innocentius III Pontifex Romanus*; t. III, în *Patrologiae cursus completus, series secunda*, accurate J.-P. Migne, *Patrologiae tomus CCXVI: Innocentius III Pontifex Romanus (Lutetiae Parisiorum, 1855)*.
- Jiriček 1876:** C.J. Jiriček, *Geschichte der Bulgaren* (Prag 1876).
- Karácsonyi 1912:** Karácsonyi, J., *Az Erdélyi székelyek első hadjárata 1210-ben. Századok XLVI, 1912, 292-294.*
- Laurentius de Monacis 1758:** Laurentii de Monacis Veneti Cretae cancellarii, *Chronicon de rebus Venetiis*. Ab U.C. ad Annum MCCCLIV, seu ad conjurationem ducis Faledro, în *Ludovici Antonii Muratorii, Rerum Italicarum Scriptorum*, t. VIII, recensuit Fl. Cornelius (Venetiis MDCCLVIII).
- Lazăr 2015:** G. Lazăr, *Problematika războiului civil de șapte ani din cadrul Țaratului Asăneștilor (1211-1218)*. Studiu de caz. Muzeul Național XXVII, 2015, 7-24.
- Légendes slaves 1858:** *Légendes slaves du Moyen Âge. 1169-1237. Les Némania. Vies de St. Syméon et de St. Sabba*, traduction du Pâleo-Slave en Français avec texte en regard, par A. Chodźko (Paris 1858).
- Listine 1872:** Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i mletačke republike, skupio S. Ljubić, knjiga, III: od godine 1347 do 1358 (U Zagrebu 1872).
- Lock 2013:** P. Lock, *The Franks in the Aegean, 1204-1500* (New York-London 2013).
- Madgearu 2014:** Al. Madgearu, *Asăneștii. Istoria politico-militară a statului dinastiei Asan (1185-1280)* (Târgoviște 2014).
- Mălinaș 2001:** I.M. Mălinaș, *Regeste și registre de la Constantinopol și Roma, din prima jumătate a secolului al XIII-lea, privitoare la primatul Vasile I și la împăratul Ioniță Caloian din Târnovo* (Oradea 2001).
- Mărculeț 2008:** V. Mărculeț, *Țaratul Vlaho-Bulgar între Bizanțul ortodox și Occidentul catolic în timpul domniei țarului Ioniță Asan (1197-1207)*. *Buletinul Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*, serie nouă 6, 2008, 23-38.
- Mărculeț 2009:** V. Mărculeț, *Aspecte interne controversate ale domniei țarului vlaho-bulgar Boril Asan*. *Pontica XLII, 2009, 307-322.*
- Mărculeț 2010:** V. Mărculeț, *Asănești – domniile și morțile lor violente*. *Revista Bistriței XXIV, 2010, 285-296.*
- Mouskes 1838:** Ph. Mouskes, *Chronique rimée, publiée par Le baron de Reiffenberg*; t. II (Bruxelles 1838).
- Osswald 2011:** B. Oswald, *L'Épire du treizième au quinzisième siècle: autonomie et hétérogénéité d'une région balkanique. Thèse en vue de l'obtention du doctorat de l'Université de Toulouse* (Toulouse 2011).
- Ostrogorsky 1968:** G. Ostrogorsky, *Storia dell'impero bizantino*, traduzione di P. Leone (Torino 1968).
- Papacostea 1993:** Ș. Papacostea, *România în secolul al XIII-lea. Între Cruciata și Imperiul Mongol* (București 1993).
- Pecican 2006:** Ov. Pecican, *Între cruciați și tătari. Creștinătate occidentală și nomazi în Europa central-sud-estică (1204-1241)* (Cluj-Napoca 2006).
- Petkov 2008:** K. Petkov, *The Voices of Medieval Bulgaria, Seventh-Fifteenth Century. The Records of a Bygone Culture* (Leiden-Boston 2008).
- Recueil 1871:** *Recueil des historiens des Gaules et de la France, tome dix-huitième contenant la seconde livraison des monumens des règnes de Philippe-Auguste et de Louis VIII, depuis l'an MCLXXX jusqu'en MCCXXVI*, par M.J.J. Brial, nouvelle édition publiée sous la direction de Léopold Delisle (Paris MDCCCLXXI).
- Schmitt 1989:** J. Schmitt, *Die Balkanpolitik der Arpaden in den Jahren 1180-1241*. *Ungarn-Jahrbuch, 1989, 25-52.*
- Thesaurus I:** *Thesaurus novus anecdotorum, t. I: Complectens Regum ac Principum, aliorumque virorum illustrium epistolas et diplomata bene multa, prodiit nunc primum studio et opera, Edm. Martene et Urs. Durand* (Lutetiae Parisiorum MDCCXVII).
- Treadgold 1997:** W. Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society* (Stanford 1997).
- Turuș 2001:** Ș. Turcuș, *Sfântul Scaun și românii în secolul al XIII-lea* (București 2001).
- Urkundenbuch 1892:** *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, von Fr. Zimmerman und C. Werner. Erster Band: 1191 bis 1342. Nummer: 1 bis 582* (Hermannstadt 1892).
- Valenciennes 1882:** H. de Valenciennes, *Histoire de l'empereur Henri, în Geoffroi de Ville-Hardouin, Conquête de Constantinople, avec la continuation de Henri de Valenciennes, texte original, accompagné d'une traduction*, par Natalis de Wally (Paris 1882).
- Valenciennes 2015:** H. de Valenciennes, *Istoria despre împăratul Henric al Constantinopolului*. Introduce-re, traducere și note Tatiana-Ana Fluieraru (București 2015).
- Van Tricht 2000:** F. Van Tricht, «La gloire de l'empire». *L'idée impériale de Henri de Flandre-Hainaut, deuxième empereur latin de Constantinople (1206-1216)*. *Byzantion LXX/1, 2000, 211-241.*

- Van Tricht 2001, I-II:** F. Van Tricht, La politique étrangère de l'empire de Constantinople, de 1210 à 1216. Sa position en Méditerranée orientale: problèmes de chronologie et d'interprétation (1er partie), *Le Moyen Âge. Revue d'histoire et de philologie*, 107/2, 2001, 219-238; (2e partie), 107/3-4, 2001, 409-438.
- Van Tricht 2011:** F. Van Tricht, *The Latin Renovatio of Byzantium. The Empire of Constantinople (1204-1228)*, translated by P. Longbottom (Leiden-Boston 2011).
- Vásáry 2005:** I. Vásáry, *Cuman and Tatars. Oriental Military in the Pre-Ottoman Balkans, 1185-1365* (Cambridge 2005).
- Vasileva 1979:** A.D. Vasileva, Le relations politiques bulgareo-latines au cours de la période 1218-1241. *Bulgarian Historical Review* VII/1, 1979, 75-90.
- Ville-Hardouin 1882:** G. de Ville-Hardouin, *Conquête de Constantinople, avec la continuation de Henri de Valenciennes, texte original, accompagné d'une traduction, par Natalis de Wally* (Paris 1882).
- Villehardouin 2002:** G. de Villehardouin, *Cucerirea Constantinopolului, traducere și note T.-A. Fluieraru, ediție de Ov. Pecican* (Cluj 2002).
- Божилов 1994:** И. Божилов, *Фамилията на Асеновци (1186-1460 г.). Генеалогия и просография* (София 1994).
- Данчева-Василева 1985:** А. Данчева-Василева, *България и Латинската империя (1204-1261)* (София 1985).
- Златарски 2007:** В. Златарски, *История на българската държава през средните векове, том 3: Второ българско царство България при Асеновци (1187-1280)* (София 2007).
- Попруженко 1899:** М.Г. Попруженко, *Синодикъ Царя Бориса* (Одесса 1899).
- Цанкова-Петкова 1978:** Г. Цанкова-Петкова, *България при Асеновци* (София 1978).

The Bulgarian-Wallachian Empire and the Crusaders during the reign of the Tsar Boril Asen (1207-1218). From armed conflict to the political and military collaboration

Keywords: Boril Asan, Henri I, Andrew II, Slav, Strez, Innocentius III, the Vlaho-Bulgarian Tsardom, Hungary.

Abstract: The reign of Tsar Boril Asen (1207-1218) represents a crucial stage in the development of relations between the Bulgarian-Wallachian Empire and the Catholic powers, supporters of the crusades: The Latin Empire of Constantinople, the Kingdom of Thessalonica, Hungary and the Holy See. Under the pressure of a difficult international environment, these relationships have changed from a political dispute and armed conflict to the military-political alliance. In the relationship between the Second Bulgarian Empire and Crusader States there are two distinct periods: a) 1208-1213/1214, a stage of the conflict, marked by strong political tensions and military confrontation; b) 1213/1214-1218, a period of collaboration, marked by the entry of the State of Asens into the camp of Catholic powers and the conclusion of the military-political alliances.

Translated by Theodora Mărculeț

Влахо-Болгарское царство и крестоносцы во время правления царя Борила Асеня (1207-1218). От вооруженного конфликта до военно-политического сотрудничества

Ключевые слова: Борил Асен, Генрих I, Андрей II, Слав, Стрез, Иннокентий III, Второе Болгарское царство, Венгрия.

Резюме: Правление царя Борила Асеня (1207-1218) представляет собой переломный этап в развитии отношений между Вторым Болгарским царством и католическими державами, ведущими крестовые походы: Латинской империей, Королевством Фессалоники, Венгрией и Папским Престолом. Под давлением сложной международной обстановки эти отношения изменились от политического спора и вооруженного конфликта до военно-политического союза. В отношениях между Вторым Болгарским царством и государствами крестоносцев можно выделить два различных периода: а) 1208-1213/1214 – этап конфликта, отмеченный сильной политической напряженностью и военным противостоянием; б) 1213/1214-1218 – этап сотрудничества, отмеченный вхождением государства Асеней в лагерь католических держав и заключением военно-политических альянсов.

14.05.2016

Dr. Vasile Mărculeț, Colegiul Tehnic „Medienseis”, str. Sticlei, nr. 9, RO-551130 Mediaș, jud. Sibiu, România, e-mail: vasmarculeț@yahoo.com; web: vasilemarculet.vze.com